

‘Burgers kiezen zelf wel met wie ze solidair willen zijn’

Interview Lucas Meijs

De overheid kan zich niet zomaar terugtrekken en ervan uitgaan dat taken door vrijwilligers worden overgenomen, zegt Lucas Meijs. ‘Solidariteit komt niet uit de lucht vallen.’

Van onze verslaggever
Peter Giesen

Burgers die zelf een bibliotheek open houden, een zieke buurman ondersteunen of een actie voor de Derde Wereld opzetten. In de toekomst zal solidariteit vaker worden georganiseerd door burgers zelf, en minder vaak door de overheid, stelt de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) in zijn advies *Rondje voor de publieke zaak. Pleidooi voor de solidaire ervaring*, dat vandaag wordt gepresenteerd.

Volgens de Raad biedt die ontwikkeling grote kansen. Solidariteit zal minder worden gezien als recht of een technocratisch product, en meer als een op lotsverbondenheid gebaseerde waarde. Het is belangrijk dat burgers solidariteit ‘doorleven’ door zich voor anderen in te spannen. Zonder die zichtbare ‘solidaire ervaring’ dreigt solidariteit te stollen tot een anonieme kostenpost op een toch al ondoorgrondelijk loonstrookje, denkt een van de auteurs, Lucas Meijs (1963), hoogleraar strategische filantropie aan de Rotterdam School of Management.

‘Maar verzorgingsstaat en actieve burgerij zijn geen communicerende vaten’, zegt hij. ‘Als overheid kun je niet zeggen: ik trek mij terug, dus de burgers zullen het overnemen.’

Waarom zouden burgers dat niet

Lucas Meijs

kunnen?
 ‘Je kunt mensen wel oproepen zich vrijwillig in te zetten op de plaatsen waar de overheid zich terugtrekt, maar ze daartoe niet dwingen. Toch zie je dat wel gebeuren. Een wethouder die de dames van De Zonnebloem vraagt voortaan andere zieken te bezoeken, omdat die het harder nodig zouden hebben.

‘Als burgers zelf in actie komen, doen ze dat niet op de manier die de overheid voor ogen staat. Anders zouden ze net zo goed belasting kunnen betalen en zeggen: overheid, organiseer het maar. Burgers kiezen zelf met wie ze solidair willen zijn. Een voedselbank kan bijvoorbeeld besluiten ook illegalen te helpen. Of een liefdadigheidsinstelling zegt: we helpen alleen mensen van ons eigen geloof. Deze vormen van solidariteit leiden ook tot uitsluiting. Dat hoeft niet erg te zijn, zolang er een vangnet is voor mensen die buiten de boot vallen.’

Kunnen we dan niet beter zeggen: laten we solidariteit maar overla-

Discussies over solidariteit gaan alleen nog over kosten, fraude en inefficiëntie

ten aan de overheid en de professionals?

‘Nee, want solidariteit als waarde verdwijnt uit beeld als zij niet meer doorleefd wordt. Dat zie je ook gebeuren: discussies over solidariteit gaan te veel alleen nog over kosten, fraude en inefficiëntie, niet over hoe vreselijk het is wat sommige mensen overkomt. Het is zielloos.

‘Doorleefde solidariteit via bijvoorbeeld vrijwilligerswerk versterkt hopelijk ook het draagvlak voor het betalen van belastingen en sociale premies. Dat zie je bijvoorbeeld bij Resto Van Harte, een groep restaurants waar eenzame mensen dineren met vrijwilligers. Dat is niet alleen prettig voor mensen die in een isolement verkeren, het verbreedt ook de horizon van de vrijwilligers. Vooral geslaagde mannen zijn nogal geneigd te denken dat sociaal zwakkeren hun positie aan zichzelf te wijten hebben. Als ze in contact komen met die groep, gaan ze daar toch anders over denken. Je kunt wel zeggen: solidariteit moet je professioneel organiseren, maar solidariteit komt niet uit de lucht vallen. Mensen moeten ook bereid zijn ervoor te betalen. Daarom is het belangrijk dat zij solidaire ervaringen hebben.’

Staat het draagvlak voor solidariteit wel zo sterk onder druk? Uit de enquête van de RMO blijkt dat de meeste mensen solidariteit een taak voor de overheid vinden.

‘Als je mensen vraagt: bent u solidair, dan zullen ze altijd ja zeggen. Maar hoeveel willen ze ervoor betalen? Ik denk dat het draagvlak wel degelijk erodeert. Denk ook aan het debat over ontwikkelingssamenwerking. Decennialang mocht je er niet eens over praten daaraan te tornen. Elke bezuiniging werd gezien als iets schandelijks. Maar plotseling bleek dat draagvlak als sneeuw voor de zon verdwenen. Juist daarom is het belangrijk om het debat over de waarde van solidariteit te voeren.’

Vrijwilliger An Mers (staand) werkt wekelijks 70 uur in buurthuis Klokkenhuis in Amersfoort. Foto An-Sofie Kesteleyn

